

U

ع ا

UAGADUGU

Batı Afrika'da
Burkina Faso'nun başşehri
(bk. BURKİNA FASO).

UBÂDE b. MÂÜSSEMÂ

(عبادة بن ماء السماء)

Ebû Bekr Ubâde b. Abdillâh
b. Muhammed b. Ubâde el-Ensârî
(ö. 422/1031)

Müveşşahlarıyla tanınan
Endülüslü Arap şairi.

IV. (X.) yüzyılın ortalarında Mâleka (Málaga) veya Kurtuba'da (Cordoba) doğdu. İkinci Akabe Biatı'nda Resûlullah'ın seçtiği on iki nakibden biri olan Sa'd b. Ubâde'nin soyundandır. En kadim atası olup aşırı cömertliğinden dolayı "Mâüssemâ" (gökten inen yağmur) lakabıyla anılan Âmir b. Hârise el-Ezdi'ye nisbetle İbn Mâüssemâ künyesiyle de tanınır. Arap dili ve edebiyatı âlimi Ebû Bekir ez-Zübeydî, Ebû Ali el-Kâfî gibi şahsiyetlerin öğrencisi oldu. Zübeydî'nin bütün eserlerini kendisinden okudu ve onları okutma icâzeti aldı; onun vasıtasıyla Ebû Ali el-Kâfî'nin eserlerini de rivayet etti. Bu rivayetler, Ubâde'nin öğrencisi Ebû Muhammed Gânim b. Velîd aracılığıyla İbn Hayr el-İşbîlî'ye kadar ulaştı (Abdüalâf el-Vedgîrî, s. 394-395). Ubâde, şiirlerinde başta İbn Ebû Âmir el-Mansûr olmak üzere Kurtuba ve civarında hâkim olan Âmirî ve Hammûdî hânedanlarını övdü. Önemli şairler için "dîvânü's-şuarâ"yı oluşturan Mansûr kendisini çok beğenir, ona bol hediyeler verirdi. Bu sebeple derecesi yükseltilecek dîvânü's-şuarâyâ dahil edildi. Âmirîler'den Abdülmelik b. Mansûr el-Muzaffer'in veziri olan, fakih İbn Hazm'ın babası Ebû Ömer Ahmed b. Saîd için methiyeler, şair İbn Zeydûn'un babası Kadî Ebû Bekir İbn Zeydûn için mersiye kaleme aldı. Kâsım b. Hammûd, Ali b. Hammûd en-Nâsır, Yahyâ b. Ali b. Hammûd el-Mu'telî gibi Hz. Ali neslinden gelen Hammûdî hânedanının ileri gelenlerine methiyeler yazan Ubâde, Şîa grupları ile Şîa imamları için de abartılı methiyeler nazmetti. Ancak bu şiirlerinde kendisinin Şîî akideyi benimsedi-

ğine dair herhangi bir işaret görülmemektedir. Daha sonra Kurtuba'da yirmi yıl sürececek olan karışıklıklar başladı ve yönetim Emevîler'in eline geçti (414/1024). Yahyâ b. Ali el-Hammûdî hilâfetten ayrılınca Mâleka'ya çekildi, Ubâde de onunla birlikte gitti. Yahyâ'ya ve ailesine methiyeler yazmaya devam eden Ubâde onlardan önemli miktarda maddî destek gördü. Fakat biriktirdiği bir miktar parasını kaybetti ve muhtemelen bunun doğurduğu üzüntü neticesinde Mâleka'da vefat etti.

Âmirîler döneminin en önemli şairi ve şiir sanatının ustası (şeyhü's-sinâa) kabul edilen Ubâde şiire yenilikler getirmiş, özellikle süslü şiir olarak bilinen müveşşahı geliştirmiş, bu şiir türünü ilk defa kendisi yazılı hale getirmiş, bilinen kalıplarını düzenlemiş ve türü klasik kasideden ayırmıştır. Günümüze ulaşan en eski müveşşah da ona aittir (a.g.e., s. 395; İhsan Abbas, II, 230-232; DİA, XXXII, 229-231). Ubâde'den önce Mukaddem b. Muâfâ el-Kabrî, Muhammed b. Mahmûd el-Kabrî, İbn Abdürabbih ve Yûsuf b. Hârûn er-Remâdî'de müveşşah türü, eskiden beri mevcut olan çok vezinli ve kafiyeli musammat türünden farksız basit bir nitelikte bulunuyordu. Öte yandan Ubâde b. Mâüssemâ yalnız şair değil aynı zamanda bir edip ve tarihçi, güzel müzik icra eden, astroloji bilen, geniş hayal gücüne sahip bir şahsiyetti. Kaynaklarda *Ahbâru şu'arâ'di'l-Endelüs* adlı bir eserinden söz edilmekte, Makkarî bunun güzel bir kitap olduğunu belirtmektedir (*Nefhu't-ţib*, III, 173). Kendisinden bahseden kaynaklarda şiirleri dağınık biçimde yer almaktadır. Güzel tasvirlerle yer verdiği şiirlerinin başında tabiat, bulut, yağmur ve gök gürültüsü tasvirleri gelmektedir. Bir şiirinde 421 (1030) yılında Endülüs halkına çok zarar veren şiddetli soğuğu tasvir etmiştir. Ayrıca anılarından, Kurtuba'da geçirdiği gençlik gün-

lerine ait hâtıralarından, güzeller elinden içtiği şaraptan söz etmektedir. Onun genç yaşta şarabı bıraktığı veya hiç içmediği halde sırf sanat için şarap ve mûcün (müstehcen) şiirleri yazdığı aksi takdirde kaybettiği o kadar altını biriktiremeyeceği ifade edilmektedir (Şevkî Dayf, VII, 310).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû'l-Velîd İsmâil el-Himyerî, *el-Bedî' fi faşli'r-rebi'* (nşr. H. Beiris), Rabat 1940, s. 19-20, 116, 137-138; Humeydî, *Cezvetü'l-muktebis* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Beyrut 1410/1989, II, 463-464; İbn Bessâm eş-Şenterîni, *ez-Zahîre*, I/1, s. 468-489; İbn Beşkûvâl, *eş-Şıla*, II, 426; Dabbî, *Buğyetü'l-mültemis*, Kahire 1967, s. 396-398; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, II, 149-153; Makkarî, *Nefhu't-ţib*, I, 294, 484, 486; III, 173; IV, 23, 52-53, 109; a.mif., *Ezhârü'r-riyâz* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Rabat 1398/1978, II, 253-254; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, IV, 447-450; Abdüalâf el-Vedgîrî, *Ebû 'Ali el-Kâfî ve eşeruhû fi'd-dirâsâti'l-lugaviyye ve'l-edebiyye bi'l-Endelüs*, Rabat 1403/1983, s. 394-397; İhsan Abbas, *Târîhu'l-edebi'l-Endelüs*, Beyrut 1985, I, 80, 88-89; II, 168-169, 229-232; Şevkî Dayf, *Târîhu'l-edeb*, VII, 308-310; F. de la Granja, "İbn Mâ' al-Samâ", *EL²* (İng.), III, 855; Mustafa Aydın, "Müveşşah", *DİA*, XXXII, 229-231; İnâyetullah Fâtihî Nejad, "İbn Mâ'ü's-semâ", *DMBİ*, IV, 547-548.



ZÜLFİĞKAR TÜCCAR

UBÂDE b. SÂMİT

(عبادة بن الصامت)

Ebû'l-Velîd Ubâde b. es-Sâmit
b. Kays el-Ensârî el-Hazrecî
(ö. 34/654)

Sahâbî.

586'da Medine'de doğdu. Ensarın Hazrec koluna mensuptur. Aynı kabileden olan annesi Kurretülayn bint Ubâde müslüman olmuş ve Resûl-i Ekrem'e biat etmişti. Ubâde, peygamberliğin 12. yılında (621) on iki Medinelî müslümanla birlikte Mekte'ye giderek Birinci Akabe Biatı'nda bulundu. Ertesi yıl yapılan İkinci Akabe Biatı'na da katıldı, orada seçilen on iki nakib arasında yer aldı. Medine'ye dönünce İslâmiyet'i yaymak için büyük gayret gösterdi. Yakın arkadaşı Kâ'b b. Ucre'yi müslüman olmaya ikna edemeyince evine gidip onun putunu kırdı; Kâ'b buna öfkelenmekle birlikte kısa bir süre sonra İslâmiyet'i kabul etti. Ubâde, Enes b. Mâlik'in teyzesi Ümmü Harâm bint Milhân ve Cemîle bint Ebû